

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nauka.com. ua](http://www.economy.nauka.com.ua) | № 12, 2019 | 27.12.2019 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.12.93](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.12.93)

УДК 330.322.16

О. В. Оскома,
кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
ORCID: 0000-0002-1429-2070
І. Л. Окуневич,
старший викладач,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
ORCID: 0000-0002-7250-9477
Л. Т. Джанумова,
студентка, ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
ORCID: 0000-0002-4501-9974

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ ТА РЕГІОНІВ

О. V. Oskoma
Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, State Higher Educational Institution
"Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture"
I. L. Okunevych
Senior Lecturer, State Educational Institution "Pridneprovsk State Academy of
Civil Engineering and Architecture"
L. T. Djanumova
student, State Higher Educational Institution "Pridneprovsk State Academy of
Civil Engineering and Architecture"

METHODICAL BASES OF FORMATION OF STRUCTURE OF INVESTMENT RESOURCES OF ENTERPRISES AND REGIONS

У статті розглядається різні аспекти проблеми інвестиційної діяльності регіонів, такі як : фінансування інвестиційних проектів за рахунок коштів фінансових установ, бюджетних та власних коштів суб'єктів економіки. Необхідною передумовою розвитку економіки є підвищення інвестиційної активності інвесторів у країні, збільшення інвестиційних ресурсів та ефективне їх використання. Саме інвестиції формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі й визначають конкурентні позиції

країн на світових ринках. Інвестиційна діяльність, а також сукупність практичних дій з реалізації інвестицій є одним з основних засобів зростання національного доходу.

Відповідно до загальної теорії управління, сучасні концептуальні позиції в управлінні інвестиціями діяльність підприємства - це наукові підходи, що відображають основні особливості управління інвестиційною поведінкою економічна система на основі системного підходу до розуміння сутності інвестиційної діяльності, втіленої в Україні система науково обґрунтованих концепцій та принципів управління інвестиційною діяльністю економічних систем. Дослідження інвестиційної сфери економіки завжди перебувало в центрі уваги науковців та практиків. Це обумовлено тим, що інвестиції є базовим елементом діяльності усіх суб'єктів господарювання, у тому числі й держави.

Зазначимо, що інвестиційна діяльність перебуває під впливом багатьох факторів, урахування яких під час її оцінки та прийняття обґрунтованих рішень вимагає застосування багатокритеріальних підходів, також вибір конкретних інструментів регулювання залежить від структури господарства, його специфіки та рівня розвитку ринкових інструментів. Підсумовано, що за будь-якої моделі інвестиційної політики, державне регулювання інвестиційної діяльності повинна бути частиною загальної системи економічної політики та ринкової рівноваги.

З'ясовано сутність інвестиційного ризику діяльності підприємства. Визначено основні чинники, які зумовлюють інвестиційний ризик промислових підприємств. Виконано класифікацію видів інвестиційного ризику. Запропоновано методичний підхід до обґрунтування критерію прийняття оптимальних інвестиційних рішень в умовах невизначеності.

The article deals with various aspects of the problem of investment activity of regions, such as: financing of investment projects at the expense of financial institutions, budgetary and own funds of economic entities. A necessary prerequisite for the development of the economy is to increase the investment activity of investors in the country, increase investment resources and use them effectively. It is the investments that shape the productive potential of the new scientific and technological base and determine the competitive position of countries in the world markets. Investment, as well as a set of practical actions for the implementation of investments, is one of the main means of increasing national income.

According to the general theory of management, modern conceptual positions in investment management the activity of the enterprise are scientific approaches that reflect the main features of investment behavior management economic system based on a systematic approach to understanding the essence of investment activity, embodied in Ukraine system of scientifically sound concepts and principles of investment management economic systems. Research on the investment sphere of the economy has always been the focus of scholars and practitioners. This is due to the fact that investment is a basic element of the activity of all economic entities, including the state.

It should be noted that investment activity is influenced by many factors, the consideration of which in its assessment and decision making requires the use of multicriteria approaches, and the choice of specific regulatory instruments depends on the structure of the economy, its specificity and the level of development of market instruments. It is summarized that for any model of investment policy, state regulation of investment activity should be part of the overall system of economic policy and market equilibrium.

The essence of the investment risk of activity of the enterprise is found out. The main factors that determine the investment risk of industrial enterprises are identified. The classification of types of investment risk is made. A methodological approach to the justification of the criterion for making optimal investment decisions in the uncertainty is proposed.

Ключові слова: *інвестиції; інвестиційна діяльність; інвестиційний процес; структура інвестиційного процесу; ресурсне забезпечення інвестиційного процесу.*

Keywords: *investments; investment activity; investment process; structure of the investment process; resource support of the investment process.*

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси вносять корективи у вимоги до формування інвестиційного процесу вітчизняних підприємств. Суттєві зміни відбулися як у можливостях фінансування інвестицій, так і в їхньому спрямуванні.

Необхідність у здійсненні інвестицій виникає, коли об'єкт інвестування має набір інвестиційних можливостей, реалізація яких дозволить вирішити поставлені стратегічні завдання. Для будь-якої організації існує потенційний набір інвестиційних можливостей, які збігаються за своєю суттю з виробленими цілями і стратегією компанії, тобто інвестиційний потенціал підприємства. Особливості формування та використання такого потенціалу значною мірою визначають ефективність інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх наукових досліджень. Значна увага проблемам активізації інвестиційних процесів на регіональному рівні приділяється відомими вченими, такими як: Д.Й. Андрійський, М.Ю. Портер [1, с. 201-203], В.Д. Боднарчук, З.С. Варналій, М.П. Бутко, А.П. Гайдуцький, В.Ф. Горячук, А.Ф. Гукалюк, С.М. Злупко, Л.Л. Ковальська та іншими.

Теоретична і практична значущість досліджуваної проблеми, а також її недостатня розробленість визначили актуальність обраної теми, постановку мети і завдань дослідження.

Формування цілей статті. Проаналізувати стан теоретичної розробки проблеми інвестиційної діяльності та визначити стан розробки механізмів державного управління інвестиційною діяльністю. Запропонувати шляхи вирішення проблеми формування інвестиційних ресурсів в процесі залучення іноземного капіталу, що дозволить забезпечити збільшення обсягів його інвестиційної діяльності за умов відсутності внутрішніх джерел її фінансування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зв'язку зі зміною системи управління та зростанням ролі регіонів у проведенні ринкових трансформацій виникає потреба у розвитку бюджетних важелів у системі регіональних економічних відносин. На основі вивчення зарубіжного досвіду обґрунтовано функції бюджету розвитку місцевих бюджетів, а саме: як каталізатора зростання інвестицій приватного сектору, як засобу створення первинних умов для залучення приватних та іноземних інвестицій у розвиток пріоритетних видів економічної діяльності та як вагомого джерела у системі розширеного відтворення ресурсів регіону.

Оскільки прямі іноземні інвестиції передбачають наявність контролю над бізнесом та часто пов'язані із володінням матеріальними активами, такими як обладнання, споруди чи інша нерухомість, то ПІІ буде набагато складніше вивезти чи розпродати. Таким чином, прямі інвестори можуть бути більш зацікавленими у продовженні діяльності свого міжнародного бізнесу та менш схильними до виведення активів за появи перших ознак небезпеки.

Прямі іноземні інвестиції забезпечують довгострокові вкладення матеріальних засобів компаніями-нерезидентами в економіку країни з метою організації і будівництва підприємств, придбання статутного та акціонерного капіталу. Індикатором зміни рівня довіри іноземних інвесторів та рейтингу країни вважається динаміка прямих іноземних інвестицій. Тож, динаміку надходження/вкладення прямих іноземних інвестицій в економіку України та з України у 2005 – 2018 рр. наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.
Динаміка надходження/вкладення прямих іноземних інвестицій в економіку
України та з України у 2005 – 2018 рр., млн дол. США

Рік	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Приріст/падіння за рік	Прямі іноземні інвестиції з України	Сальдо
2005	7808	+6093	275	7533
2006	5604	-2204	-133	5737
2007	9891	+4287	673	9218
2008	10913	+1022	1010	9903
2009	4816	-6097	162	4654
2010	6495	+1679	736	5759
2011	7207	+712	192	7015
2012	8401	+1194	1206	7195
2013	4499	-3902	420	4079
2014	410	-4089	111	299
2015	2961	+2551	-51	3012
2016	3284	+323	16	3268
2017	2202	-1082	8	2194
2018	2870	+668	1	2869

Примітка: 2014 – 2018 рр. без АР Крим та тимчасово окупованих територій Донбасу. Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [2]

Регіони України значно відрізняються за обсягами надходжень прямих іноземних інвестицій. При цьому різниця в питомій вазі регіонів у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій є досить значною. Так, у 2018 р. лідером щодо залучення ПІІ залишався Київ – 51,7% від загального значення по Україні. Значна кількість іноземних інвестицій надійшла до Дніпропетровської – 11,7%, Донецької – 3,5%, Київської – 5%, Одеської – 3,8% областей (рис. 1). До цих регіонів надходить 75,7 % усіх залучених прямих іноземних інвестицій. Це саме ті регіони, які на сьогодні вже є економічно розвинутими та найбільш привабливими для іноземних інвесторів. До регіонів-аутсайдерів можна віднести Кіровоградську – 0,2%, Рівненську – 0,4%, Тернопільську – 0,1%, Хмельницьку – 0,5% і Чернівецьку – 0,1% області [3].

Оцінюючи розподіл прямих інвестицій по регіонах України бачимо, що залучення ПІІ в м. Києві в 4,4 рази перевищує показник Дніпропетровської області, яка стоїть на другому місці в рейтингу. А при порівнянні м. Києва з регіоном-аутсайдером, наприклад Хмельницькою областю, отримуємо величезну різницю в 96 разів. Тож столиця України утримує в період з 2014 по 2018 рр. лідерську позицію за обсягами залучених іноземних інвестицій.

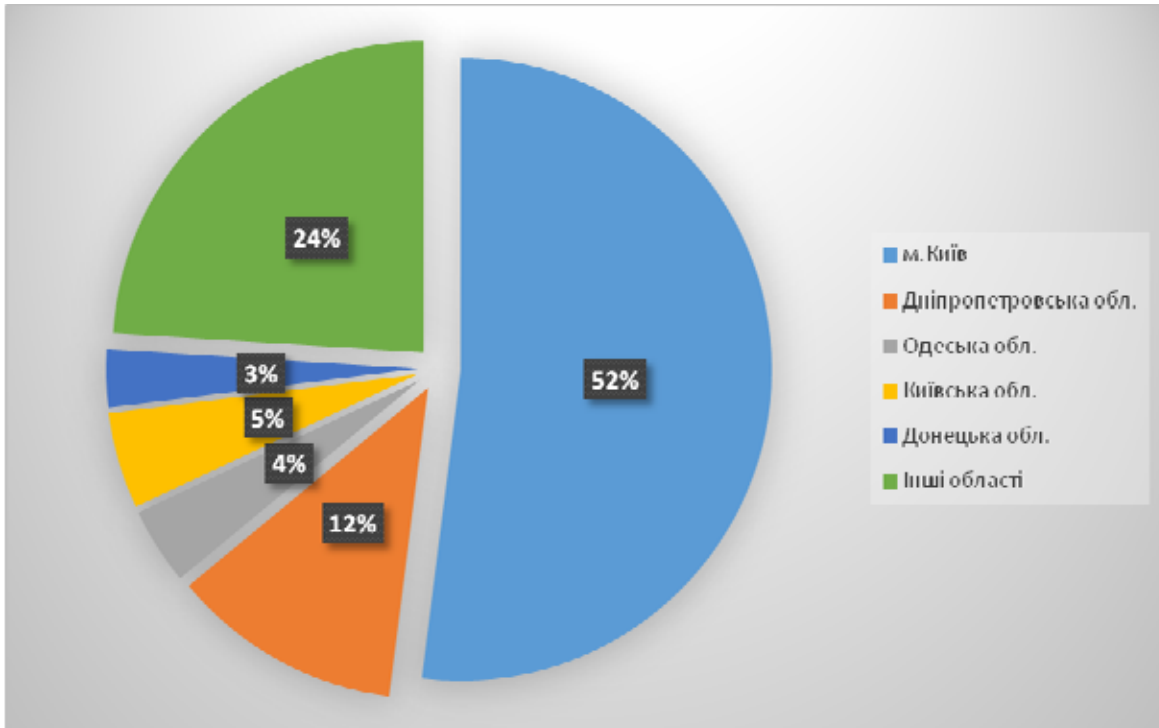

Рис. 1. Обсяг прямих інвестицій у 2018 році, % [3]

За для підходу який оснований на концепції відносно дослідження регіональної економіки необхідно вивчати трактування М. Портера [1, с. 201-203]. За його визначенням, територіальна система країни взагалі не є виробником, що вказує на невиробничу систему. Її представниками є виробничі установи, які формують національне надбання у виразі матеріальних благ та послуг, що формують зростання людського рівня добробуту.

Країна, згідно трактувань М. Портера, не має змоги формувати багатство, проте здійснює важливу роль при управлінні умовами, які мають вплив на формування надбання.

Безумовні та такі які є неприйнятними трактування та спрямованості, які виключають роль країни з точки зору головного власника ресурсів природи у власній території та його роботи в формуванні державного надбання, до складу якого входять також і особливості розвитку людських можливостей та її регіонів [4, с. 312].

У сучасних умовах відбувається значне підвищення ролі регіону в якості субнаціональної просторової одиниці. Регіон являє собою збалансовану систему, яка має певні ознаки: відкритість, формування регіональної спільності людей, здатність до динамізму, складна структура елементів, прагнення до збалансованості взаємодії й функціонування всіх підсистем, наявність границь, територіальна цілісність розвитку [5, с. 240].

У рамках існуючих підходів до визначення динамічного регіону й множині критеріїв і ознак, згідно з якими проводиться ранжирування регіонів, слід виділити наступні основні ознаки функціонування регіону, який стабільно розвивається:

- 1) високі темпи економічного росту регіону;
- 2) високий рівень добробуту населення;
- 3) високий рівень конкурентоспроможності продукції, що виробляється в регіоні;
- 4) ефективне інституціональне середовище;
- 5) результативна система соціально-економічної взаємодії господарюючих суб'єктів і її вплив на

регіональні процеси [6].

Під час організації управління інвестиційною діяльністю необхідно зважати на те, що вона є економічною категорією і відображає, на нашу думку, реалізацію найбільш ефективних форм вкладення капіталу. Вона спрямована на збільшення економічного потенціалу підприємства і є важливою формою реалізації його економічних інтересів.

Під час управління інвестиційною діяльністю підприємства необхідне її розуміння як важливого виду фінансово-господарської діяльності, що являє собою процес вибору, обґрунтування і залучення інвестиційних ресурсів з метою реалізації інвестиційної політики підприємства, спрямованої на збільшення доходів, зростання добробуту власників майна і членів трудового колективу, і сприяє підвищенню економічного потенціалу підприємства, конкурентоспроможності, вирішенню соціальних завдань [7, с. 30 - 34].

Встановлено, що критеріями вибору стратегії формування інвестиційних ресурсів у галузевому розрізі з позиції забезпечення регіонального розвитку повинні стати:

- 1) економічний (оцінка дефіциту інвестиційних джерел та потреби в інвестиційних ресурсах);
- 2) технологічний (оцінка інноваційної спрямованості та конкурентоспроможності на зовнішніх ринках);
- 3) соціальний (оцінка рівня зайнятості, інтелектуалізації праці, матеріального добробуту) [8].

З урахуванням наведених критеріїв охарактеризовано галузеві стратегії формування інвестиційних ресурсів на основі матричного підходу, що дозволяє порівнювати довгострокову привабливість та конкурентоспроможність об'єкта дослідження.

Обмеженість інвестиційних ресурсів, їх недостатність та проблеми із залученням зумовлюють необхідність дослідження питань, пов'язаних з підвищенням ефективності використання цих ресурсів як однієї з умов розвитку підприємства. Існуюча соціально-економічна ситуація в Україні може бути вирішена лише завдяки загальної довгостроковій інвестиційній активності. [9, с. 392].

Назване вище потребує подальшого дослідження глибини та результатів кризи інвестиційного процесу, також надзвичайно важливо удосконалювати існуючу практику організації, регулювання й управління інвестиційним процесом на підприємстві, потребує подальшого вирішення комплекс соціально-економічних, організаційних і методичних питань, пов'язаних з управлінням інвестиційним процесом.

Висновки. У статті здійснено теоретичне узагальнення та представлено вирішення наукової задачі – удосконалення процесу формування інвестиційних ресурсів регіону в умовах трансформаційних процесів розвитку.

Результати дослідження є підставою для наступних висновків і пропозицій:

1. Досягнення стійких темпів економічного зростання і соціальної спрямованості розвитку економіки регіонів України неможливе без консолідації та оптимального використання наявних і потенційних інвестиційних ресурсів.

2. Сучасний економічний розвиток регіонів України підвищує об'єктивну необхідність поглиблення теоретичних засад та розробки методичних основ дослідження інвестиційних ресурсів на регіональному рівні.

3. Науково обґрунтовано, що територіальний і галузевий розподіл інвестиційних ресурсів значною мірою залежить від характеристик економіко-географічних, соціально-демографічних, матеріально-технічних, інституційних передумов і факторів. Застосування запропонованих у дисертації інвестиційно-значимих показників дозволяє виявляти та порівнювати наявні конкурентні переваги і резерви їх використання у контексті встановлення територіальних та галузевих пріоритетів.

4. Регіональні особливості, проблеми та суперечності формування інвестиційних ресурсів в Україні свідчать про доцільність активізації залучення соціального капіталу до вирішення інвестиційних проблем регіону, важливість розвитку інвестиційних ініціатив місцевої влади, значимість розширення підтримки приватного інвестора, необхідність вдосконалення амортизаційного важелю, перспективність поєднання ресурсів комерційних банків та підприємств з метою реалізації масштабних інвестиційних проектів.

Список літератури.

1. Портер М. (2018), "Потенціал підприємства та резерви підвищення конкурентоспроможності", Держава та регіони, № 4, С. 201-203.
2. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2019), "statistical information", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (Accessed 5 February 2019).
3. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2019), "Investments in foreign economic activity" available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm (Accessed 14 April 2019).
4. Швиданенко О. А. (2018), "Глобальна конкурентоспроможність: теоретичні та прикладні аспекти монографія", С. 312.
5. Зайцева Л.М. (2018), "Регіональне управління", С. 240.

6. Жулавський А. Ю. (2019), "Регіональний менеджмент" [Електронний ресурс], режим доступу: <http://sumdu.telesweet.net>, (Доступно 7 серпня 2019 р.).

7. Кухленко О.В. (2018), "Ефективність використання лізингу в інвестиційній діяльності", Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки, № 6, С. 30-34.

8. Інвестиційна привабливість підприємства (2018), "Державне агентство України з інвестицій та розвитку" [Електронний ресурс], режим доступу: <http://www.in.gov.ua>, (Доступно 20 червня 2018 р.).

9. Пересада А.А. (2018), "Інвестиційний процес в Україні: «Видавництво Лібра», С. 392.

References.

1. Porter M. (2018), "Enterprise Potential and Reserves for Increasing Competitiveness", States and Regions, No. 4, pp. 201-203.

2. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2019), "statistical information", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (Accessed 5 February 2019).

3. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2019), "Investments in foreign economic activity" available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operative/menu/menu_u/zed.htm (Accessed 14 April 2019).

4. A. Shvidanenko (2018), "Global competitiveness: theoretical and applied aspects: monographs", pp. 312.

5. Zaitseva L.M. (2018), "Regional Governance", pp. 240.

6. A. Zhulavsky (2019), "Regional Management" [Electronic resource], access mode: <http://sumdu.telesweet.net>, (Accessed 7 August 2019).

7. O.V. Kukhlenko (2018), "Leasing Effectiveness in Investment Activities", Bulletin of the Kiev National University of Technology and Design. Series: Economic Sciences, № 6, pp. 30-34.

8. Investment attractiveness of the enterprise (2018), "State Agency of Ukraine for Investments and Development" [Electronic resource], access mode: <http://www.in.gov.ua>, (Accessed 20 June 2018).

9. Transplant A.A. (2018), "The Investment Process in Ukraine: Libra Publishing House," pp. 392.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2019 р.